

SZABÓ IMRE

JANCSÓ GYÖRGY

(1853–1911)

I. Életrajz

A Zemplén megyei Tályán (ma Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Tállya) született 1853. február 24-én, evangélikus család gyermekeként. Testvérei: Mihály, Anna és Janka. Felesége *Jankó Margit*. Gyermekei: Ilona és György.

Az olaszországi Riminiben halt meg 1911. augusztus 14-én, elhalálózását a *Budapesti Hírlap*, 1911. augusztus 17-ki számában tették közzé, temetése 1911. október 22-én volt a kolozsvári köztemetőben.

Nemesi előneveként az életrajzírók többsége a kézdi-vásárhelyi, míg a család honlapja az abaúji elötagot adja meg.

Gimnáziumi tanulmányait Eperjesen végezte az evangélikus kollégiumban. Jogi tanulmányait is az Eperjesi Evangélikus Jogakadémián végezte és ún. elméleti bírói államvizsgát tett (1875). Ez évben iratkozott be a Budapesti Tudományegyetem jogi karára, s 1877-ben államtudományi államvizsgát, majd 1879. április 5-én jogtudori oklevelet, 1880. január 20-án ügyvédi oklevelet szerzett. A magyar magánjog tárgykörben magántanári képesítést szerzett (1890).

A Pestvidéki Törvényszék joggyakornoka (1875–1876), a Budapesti Ítéltábla joggyakornoka (1876–1880), segédfogalmazója (1880–1883), fogalmazója (1883–1887). A Kúria tanácsjegyzője (1887–1889), a Pestvidéki Törvényszék (1889–1890), a Kassai Ítéltábla bírása (1891–1900), a Budapesti Ítéltábla kisegítő bírása (1900–1911).

A Budapesti Tudományegyetem magántanára (1890–1891), a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen a polgári peres és peren kívüli törvénykezési jog nyilvános rends tanára (1891–1911). A Jog- és Államtudományi Kar prodákánja (1894–1895 és 1903–1904), dékánja (1893–1894 és 1902–1903); az Egyetem prorektora (1909–1910), rektora (1908–1909).

A Jogtudományi Államvizsgáló Bizottság elnöke (1894–1895).¹

A Kolozsvári Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház tanácsának tagja. Kolozsvár szabad királyi város törvényhatósági bizottságának tagja.

A *Magyar Jogász Egyesület* igazgatóválasztmányának és a Magyar Jogászgűlés állandó bizottságának tagja. Az *Erdélyi Múzeum Egyesület* igazgatóválasztmányának tagja.

---

¹ GAZDA 1997, 195. p.

II. Tudományos munkásság

Jogtudományi munkásságából kiemelhetők a házassági vagyoni joggal kapcsolatos művek, melyek zömmel a házastársak vagyoni jogi státusának szabályozása körül forogtak. Álláspontjának meghatározó eleme volt, hogy szakított kora társadalmának feudálkapitalista nézeteivel, s a női egyenjogúság pártolásával, a házaspárok egyenjogúsága alapján kínált jogszabályi megoldásokat. Ma is figyelemre méltók és egybe csengenek a hatályos jogi szabályozásunkkal is azok a fejtegetései, amelyeket a közszerzeményi jogról, illetve a házastárs öröklési helyzetéről vallott.

A közszerzeményi jog² címmel jelent meg a Jogászegyleti Értekezések 1882/7. számában írt kismonográfiája, aminek aktualitását az akkor előkészületben lévő házassági törvény (1894: XXXI. tc.), illetve a magánjogi törvénykönyv tervezetei adták. Jancsó tanulmányában akként fogalmaz, hogy „[...] közszerzeménynek azon vagyont tekintem, melyet a házastársuk házassági együttélésük tartama alatt szereznek.”

Határozottan a házassági együttélés alatt szerzett vagyoni közszerzeményi jellegének vélelme mellett tette le a voksát, s azt is kifejtette, hogy a különvagyoni házassági együttélés alatti hasznait közszerzeménynek kell tekinteni. Cáfolta azokat a véleményeket, amelyek szerint a tulajdonolt dolog hasznainak feltétlenül a tulajdonos tulajdonába kell kerülni, mert a házasság jogi ténye folytán „[...] ennek jogi indokoltságát maga a házassági viszony természete szolgáltatja. E kötelek folytán mindegyik fél addigi egyéni életét társas életté teszi, melynek semmi más viszonyban fel nem található bensősége és mindkét házastársnak egy közös célra törekvése mellett, a házasság megkötése után származó vagyoni szerzésébe mindkét házastárs majd közvetlenül, majd közvetve befolyhat és egészséges házasságot tartva szem előtt, – el kell fogadnunk, hogy be is foly. Nincs kizárva, sőt rendszerint, hogy az egyik házastárs különvagyoni hasznosításába a másik fél közvetlenül is közrehat; és nem alapszabály, hogy az egyik fél keresetképeségét és munkaképességét a másik fél az együttélés ténye által fenntartja és fokozza és az által a különvagyoni gyümölcsötetésében közvetve részt vesz. Az együttes szerzés tényén nyugszik tehát a különvagyoni házassági viszony alatti szaporulatának közszerzeményül tekintése.”³ Jogász gondolkodásmódjában felfedezhetők a haladó társadalomfilozófiai nézetek. A közszerzeményi jog indokoltságára nézve írta, hogy „[...] nem lehet és nem szabad a közszerzeményi jog intézményét pusztán elvont jogelvek szerint megítélni és azok követelményeinek rideg keresztülvitele mellett szabályozni. E jogintézmény oly szorosan egybe van forrva az egész házassággal, hogy ennek eszmei és társadalmi követelményei és helyes szervezeti jogpolitikai tekintetei előtt a jogelvek szigorú konzekvenciáinak háttérbe kell vonulniuk. Nincs az a jogi indok, mely megbírna győzni a felől, hogy jogos, igazságos és helyes, miszerint a vagyoni feleség elvonja a család fenntartásában magát győzködő vagyontalan férj elől hozományának hasznait: vagy hogy a gazdag férj, felesége támogatása és segélye mellett szerzett külön vagyoni jövedelmeit csak külön vagyoni gyarapítására és ne együttes vagyontalan neje jövőjének biztosítására használja. Az, ki méltónak tart valakit arra, hogy vele életsorsát megossza, tartsa méltónak arra is, hogy osztozzék vele a kisebb jelentőségűben: különvagyoni házassági alatti jöve-

² JANCÓS 1882, 138. p.

³ Uo. 11–12. pp.

*delmeiben.*⁴ Álláspontja igazolására felhossa a meghatározó európai magánjogi törvényi rendelkezéseket: „[...] a porosz Landrecht, a francia, az olasz polgári törvénykönyv, a máltai törvény, a spanyol Goyena-féle tervezet, a bajor jog, Schweiz kantonjai közül: Schaffhausen, Wallis, Thurgau és Neuenburg joga.”⁵ A jog társadalomszervező erejét látva, leszögezi, hogy a házassági vagyoni rendszer mikénti szabályozása nem csak közvetlenül a házasság intézményének sarkalatos kérdése, de mikénti megoldása társadalmi problémák sokaságát rejti magában. (Bizonyára nem hagyták érintetlenül Jancsót a nő-emancipáció századfordulóhoz közeli történései sem.)

az együtt szerzett vagyont (közszerzemény) tulajdonjogilag közelítette meg, s az a házastársak között „[...] egyenlő arányban oszlik meg. E megosztás létezik már a szerzés pillanatában, de nem tényleg, hanem csak eszmeileg.”⁶ S mint a tulajdon-elméletet részlegesen helyeslő, elveti a vagyoneérték-elméletnek azt a tételét is, hogy a közszerzeményi vagyont csak a felélt (elköltött) különvagyont pótlását követően fennmaradt vagyona lehet értelmezni. Álláspontja szerint a különvagyont eltékozló házastárs nem igényelheti annak pótlását a közszerzeményi vagyontól, mert azzal a vétlen házastárs szenvedne méltánytalan kárt. Ha azonban a különvagyont beruházták a közszerzeményi vagyona, annak kiadása igényelhető.⁷

Kemény kritikával illeti azt a nézetet, amely szerint a családfő a férj, s ezen jogából kifolyólag rendelkezése alatt áll a teljes közszerzeményi vagyont. Ezt sem anyagilag, sem etikailag nem tartja elfogadhatónak. „Nemcsak, sőt főleg sem a szívnek közrehatása mellett, hanem minden körülmény nyugodt, komoly megfontolása után fakad hát lelkem mélyéből a meggyőződés, hogy emberi rendeltetésünknek megfelelő, férjhez pedig méltó felfogás, hogy a feleség, ki férje öröme és bánatának osztálytársa, — egyenlő részesül tekintessék a vagyonnak is, mely a házas együttélés alatt szerzettetett. E nézet, mely nem kívánja meg a nő közszerzőségéhez, hogy ő a házas együttélés alatt szerzett vagyont bebizonyíthatólag férjével együtt szerezzék, hanem őt feltétlenül és minden körülmények között a házas együttélés tényénél fogva szerzőtársnak tekinti a közszerzeményben, kifejezést nyert döntvényeinkben is.”⁸ S az idők szavára figyelmeztetve írja, hogy „[m]ert minden törvényhozónak és mindazon bárminevű faktoroknak, melyek e társas mindenség alakítására hatni hívtak, bölcsesség forrása, ennek alfája, de tán ómegája is abban van: megérteni az idők jelét és e szerint cselekedni. Nem ellenszegülni botorul a megtörhetlen áramlatnak, hanem ildomosán élére állani annak, hogy erősza-kos megrázkódás nélkül a helyes mederbe tereltessek. Azon mélyreható, mindinkább érezhető mozgalomnak, melyet »nőemancipáció« alatt ismerünk, üdvös lefolyást kell előkészíteni. És én azt hiszem, hogy nemcsak előkészítjük, de jórésztben meg is oldjuk a kérdést, ha a nő jogos igényeit a család körén belül az igazság és célszerűség korlátai között kielégítjük és biztosítjuk.”⁹ „Modern és legfontosabb fejlődési processzusa pedig a családjognak: a férj és feleség egyenjogúsítása felé törekvés.”¹⁰

⁴ Uo. 12. p.

⁵ Uo. 13. p.

⁶ Uo. 16. p.

⁷ Uo. 16. p. 50. p.

⁸ Uo. 31. p.

⁹ Uo. 33. p.

¹⁰ Uo. 34. p.

Perjogilag is azt tartja helyénvalónak, ha azt kell bizonyítani (mert lehetséges), hogy a különvagyon a közszerzeménybe beruházták (tulajdonjogi-elmélet szerint), mintsem, hogy a különvagyon nem ruházták be a közszerzeményi vagyonba. Utóbbi nemleges bizonyítás lenne, egy nem létező tényre, ami perrendileg is lehetetlen.¹¹

Nem osztja ugyanakkor a tulajdonjogi-elméletnek azt az álláspontját, hogy a feleség, akár a házasság felbontása nélkül is, a házassági együttélés alatt követelhesse a közszerzeményi vagyonból az őt illető fele részre a tulajdonjogának megállapítását és a vagyon kiadását. Álláspontja szerint ilyen joggyakorlat a házasságokba vetett bizalmat ásná alá, s a házaspár közötti gyanakvásra vezetne. Ily módon *Jancsó* a közép-elmélet híveként úgy látja, hogy a közszerzeményi vagyon tényleges kiadása csak akkor követelhető, ha a házassági életközösség ténylegesen megszakadt. Ennek tipikus formája a házasság felbontása.

A magunk részéről azonban – legyen is az bármennyire a 19. század meghatározó köz- és magánjogi megfontolásán nyugvó felfogás – nem tudjuk helyeselni, hogy *Jancsó* a közszerzeményi ingatlanra nézve a tulajdonjog férj javára történő 1/1 arányú bejegyzését és a feleség javára az 1/2 részre vonatkozó közszerzeményi jogot, mint terhet indítványozta feltüntetni a telekkönyvben.¹² Mindez azzal járna, hogy a férj a közszerzeményi vagyon 1/2 részéről minden megkötöttség nélkül egyedül rendelkezhetne, míg a másik 1/2 részből csak a feleség hozzájárulásával. (A feleség azonban az ingatlanról még feltételhez kötötten sem rendelkezhetne. Sic!) Ezt a „botlást” figyelembe nem véve *Jancsó* haladó gondolkodására jellemző, hogy a közszerzeményi jog általánossága mellett, lehetővé kívánta tenni, hogy a házaspár külön megállapodással a vagyon megosztás más módjában állapodjanak meg. *„Hogy egy diszpozitív jellegű, tehát oly törvényt, melynek intézkedéseitől a felek eltérőleg szerződhetnek, ha úgy vélik, hogy életviszonyaik különböznek attól, mely a jogszabály alkotásakor a törvényhozó szeme előtt lebegett, jogi és logikai ellenmondás nélkül az életet lebilincselő kényszertörvényként feltüntetni nem lehet, úgy hiszem bővebb bizonyítást nem igényel.”*¹³ Álláspontját a mindennapi gyakorlattal is igazolja, hiszen a házasságok zöme a közös szerzés talaján állt. Mint írja: *„[a] házastársak élet- és vagyonjogi viszonya nem volt ezelőtt 400 évvel s nem lesz ezután 400 évvel sem más mint ma. [...] szorgalmas és igyekvő s ennél fogva szerző mindkét házaspár, [...]”*¹⁴

Széles látókörrrel bizonyította a közszerzemény létjogosultságát a telekkönyvi bejegyzések kiigazítása, törlése iránti perekkel, a tulajdonjog megállapítása és érvényesítése iránti keresetekkel, mert hiszen, ha e perek gyakorlati alkalmazása megállt, akkor nem lehetett azt mondani, hogy bár a házaspár közösen szerezték az ingatlant, de annak az egyik fél nevére történt kizárólagos telekkönyvezése kizárná az említett kereseteket azon az alapon, hogy a bejegyzés megdönthetetlen vélelmet keletkeztetett.

A közszerzeményről vallott felfogását más műveiben is megerősítette, így pl. *A magyar házassági vagyonjog* című könyvében, illetve a kolozsvári egyetemen 1908-ban tartott rektori székfoglaló beszédében is.¹⁵

¹¹ Uo. 51. p.

¹² Uo. 61. p.

¹³ Uo. 124. p.

¹⁴ Uo. 124–125. pp.

¹⁵ JANCÓSÓ 1890.

A magánjog, kereskedelmi jog, illetve a házassági jog, részletesebben a házassági vagyonyjog területén több cikket is megjelentetett a *Jogtudományi Közönyben*. Ezek között találhatók, kronológiailag (de nem a teljesség igényével):

1879: *A kezeség fogalma és jogi természete*, 1880: *A kereskedelmi könyvek bizonyító ereje*, 1883-1884: *A nagykőrösi eset és a magánindívány, Magánjogi codificatiónk*, 1889: *A hozomány biztosítékai, különösen jelzálogos biztosítása, A fél tanuja által szolgáltatott félbizonyíték kiegészíthető-e az ellenfél pótesküjével, Az örökösök perbehívása, A kötelekrész átöröklése*.

Más helyeken megjelent publikációi közül említhetők: a *Magyar Jogászgűlés Évkönyvében* (1885) *A betudás, collatio*; az *Ügyvédek Lapjában* (1889) *Egyoldalú kereskedelmi ügylet, A jegyajándék visszakövetelése* című tanulmányok.

Jancsó György pályafutásának másik meghatározó tudományterülete a polgári törvénykezési jog volt. Kiemelkedő munkaként és a modern polgári gondolkodás jogászai materiájaként tartjuk számon a 19–20. század fordulóján írott két monográfiáját, melyek közül a *Magyar polgári törvénykezési jog* című mű¹⁶ a napirenden lévő polgári perrendi kodifikáció éveiben (1906, 1908), míg összefoglalóként is említhető másik munkája (*A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve* I. kötete) 1912-ben, míg II. kötete Jancsó György irodalmi hagyatékának felhasználásával 1915-ben került ki a nyomdából Meszlény Artúr gondozásában.¹⁷

A *Magyar polgári törvénykezési jog* című művét a kolozsvári egyetemi könyvkereskedés adta ki egyetemi előadásai felhasználásával. A gondozási munkát Bíró Balázs látta el. Az egyetemi hallgatók számára írott tankönyv általában mellözi a pontos jogszabályi hivatkozásokat és joggyakorlatra utalást, ellenben a perjogi fogalmakat és az egyes jogintézmények dogmatikai hátterét világos, érthető szerkezetben és fogalmi tisztázással mutatja be, de a mély elméleti fejtegetéseket mellözi. A könyv talán legnagyobb erénye, hogy jól tanulható volt, s Jancsó haladó gondolkodásának megfelelően, lényegében már szakított az 1868. évi meghaladott Polgári Törvénykezési Rendtartással (Ptrs.), s nézetei a polgári perrendtartásról szóló új kódex, az 1911: I. törvény (továbbiakban: RPP.) „próba-törvényének” tekinthető, a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. törvény (a továbbiakban: Se.) elvein alapultak. A szerző tárgyalja az alapvető perjogi fogalmakat (per, perjog), elemzi a perjogi szabályok hatályát, jogforrásait. Részletesen ismerteti az igazságszolgáltatásban jelenlévő személyek alkalmazási feltételeit, perbeli szerepét (bírák, felek, egyéb perbeli szereplők). A polgári per lebonyolításához elengedhetetlen hatásköri és illetékességi („illetőségi”) szabályokat követően külön fejezetben szól a polgári per alapelveiről (a haladó nyugat-európai megoldások szerint). Részletesen kifejti (78 oldalon) az elsőfokú eljárás szabályait három főrésztre tagolással: tárgyalási szak, bizonyítási szak, határozati (ítéllethozatali) szak. Másokkal és a Ptrs. megoldásával ellentétben nem tartja a peres eljárás részének a végrehajtási eljárási szakot. Külön fejezetben szól a rendes és rendkívüli perorvoslatokról. Utolsó fejezetben mutatja be a sommás eljárás szabályozását. Nem fogja tehát mondandója közé a különleges pereket, illetve a nemperes eljárások szabályait. (Megjegyzendő azonban, hogy a hatásköri szabályokat követően a kivételes bíróságok hatásköreit részletesen ismerteti. Így a bu-

¹⁶ JANCSÓ 1908.

¹⁷ JANCSÓ 1912; JANCSÓ 1915.

dapesti kereskedelmi és váltótörvényszék, a községi bíróság, a békebíróság, az iparhatóságok és ipartestületek békéltető bizottsága, a cselédügyben bíráskodási jogot gyakorló hatóságok, a császári és királyi főudvarnagyi hivatal, a budapesti árú- és értéktőzsde választottbírósa, valamint a felek által kiköthető választottbíróság hatáskörébe tartozó ügyeket.)¹⁸

Jancsó a polgári pert jogvédelmi eszköznek tekinti annak számára, aki „magát jogában sértve véli.”¹⁹ Ennélfogva a kereset fogalmánál is az absztrakt keresetjog elméletet fogadja el. Abban a vitában, hogy a perjog magánjogi vagy közjogi természetű, az utóbbi nézet mellé áll, mert bár „[a] polgári per tárgya mindig magánjogi igény, de a perbeli szabályok mindig közjogi jellegűek.”¹⁹

A 19. század végének perjogi káoszában mindössze a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. törvényt tudta dicsérni, ám elmarasztalólag szolt arról a sajnálatos tényről, hogy 1848/49 után az 1852-ben oktrojált osztrák perrendtartást az 1861. évi országbírói értekezéslet (melyet gróf *Apponyi* György elnökölt és tagja volt *Deák* Ferenc is!) a nemzet osztrák ellenessége miatt teljes egészében elvetették és az 1849 előtti polgári perjogot léptették életbe, ami a rendes peres eljárásban alapul még mindig *Werböczy Tripartitum*ában lefektetett elveket vette. Bár pozitívan szol arról, hogy *Horváth* Boldizsár igazságügy-minisztersége alatt az országgyűlés elfogadta az 1868: LIV. törvénycikket (Ptrs.) a polgári törvénykezési rendtartásról, de az – ideiglenesnek szánt jellege ellenére – sajnálatosan még mindig hatályban van, s nem érvényesülnek benne a szóbeliség és közvetlenség modern perjogi elvei. Igaz, hogy a szóbeliséget a sommás eljárásban elsőfokon megengedte a Ptrs., ám a fellebbezést már szigorú írásbeliség jellemezte. Kárhoztatja a Ptrs. merev szabályozását abban is, hogy a bírót teljes egészében eltiltotta az igazság kutatásától (hivatalból nem volt helye bizonyításnak), ugyanakkor a kötött bizonyítási rendszer szabálya szerint akkor is el kellett fogadnia valamely állított tény valóságát, ha azt két tanú egybehangzóan állította, holott a bíró meg volt győződve, hogy a tanúk hazudnak.²⁰ Mivel *Jancsó* műve első kiadásban 1906-ban jelent meg, nem véletlen tehát, hogy a korabeli magyar perjogi irodalom termékei közül mindössze *Nagy* Ferencz, valamint pozitív felhanggal *Herczegh* Mihály²¹ és *Géza*²² munkásságát említi.

A mű egyik legizgalmasabb fejezete (a sommás eljárásról írottak mellett, amiről a későbbiekben lesz szó) a peres eljárás elveiről szóló rész. A szerző mint alapvető elvet említi a rendelkezési elvet, mert polgári pert csak a felek kezdeményezhetnek, a bíróságot kötik a felek kérelmei („a bíró nem ítélt meg többet és mást, mint amit a peres felek kérnek”), az ítéletet csak a felek által előadottakra alapíthatja a bíró. *Jancsó* ezeket az elveket helyeslőleg említi, ám elítélőleg szol az írásbeli perben (rendes eljárás a törvényszék előtt) érvényesülő tárgyalási elv merev alkalmazásáról, aminek következtében „[...] a bírónak nincs joga beavatkozni a per tényállásának kiderítésébe; a bíró tétlen szemlélője a tárgyalás lefolyásának. [...] a tárgyalási elv, amely az írásbeli perben meghonosodott, nagyon káros hatásokat eredményezett.”²³ S bár általában tartózkodik a

¹⁸ JANCÓS 1908, 116–120. pp.

¹⁹ Uo. 6. p.

²⁰ Uo. 18–19. pp.

²¹ HERCZEGH 1896.

²² MAGYARY 1898.

²³ Uo. 144. p.

jogirodalmi vitákkal terhelni az olvasót (vélelmezhetően leginkább az egyetemi hallgatókat), mégis kritikailag megjegyzi, helyteleníti *Wach* nézetét, hogy a per céljaként az alaki igazság kiderítése elég lenne, „[...] mert minden perben lehetőleg az anyagi igazságot kell kideríteni.”²⁴ Az anyagi igazság azonban az írásbeli perben nehezebben elérhető, ezért üdvözölte a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. tc. (Se.) által bevezetett szóbeliséget, amiből szükségszerűen kellett következnie a közvetlenség elvének is. Bizonyosságul a következőket írta: „Az írásbeliség nálunk tartotta fenn magát legtovább, amennyiben csak az 1893. évi XVIII. t-cz. honosította meg nálunk a szóbeli pert. Rendes eljárásunk még mindig írásbeli. A szóbeliség az írásbeliségnek ellentéte, belőle ered a közvetlenség. A szóbeliség célja az, hogy gyorsabban lehessen a pert letárgyalni. A szóbeliség legfőbb előnye, hogy mellette érvényesülhet a közvetlenség, ami írásbeli pernél ki van zárva. A szóbeliség azt jelenti, hogy a peres felek a bíró előtt s az ő szemelátára adják elő szóval nyilatkozataikat, állításaikat, kérelmeiket, mely körülmény igen előnyös a bíróra az anyagi igazság kiderítése szempontjából. A közvetlenség nagy előnye az is, hogy a bíró itt érvényesítheti a kutatás elvét t. i. amire nézve kételyei vannak, felvilágosítást kérhet, újabb kérdéseket intézhet, szóval a per tényállásának kiderítésére mindent megtehet. Írásbeliség esetén is lehet ugyan kérdést intézni, csakhogy ez rendkívül hosszadalmas. Az 1868. LIV. t-cz.-ben szabályozott sommás eljárás csak az első fokon volt szóbeli, a fellebbezési fokon azonban írásbeli, a minnek az lett a következménye, hogy az egész per a legrosszabb írásbeli perré alakult át.”²⁵

Jancsó az „esetlegességi elvről és a bizonyítékok halmozásának elvéről” viszonylag röviden szólt, de kellő disztinkcióval. Helytelenítette a Ptrs. szabályozását, ami szerint, a félnek összes kérelmét, ténybeli előadását és bizonyítékait együttesen, preklúzió terhe mellett, ugyanazon a határnapon vagy határidőben kellett előadni, akkor is, ha arra csak eshetőleg (*in eventum*) lehet szükség. Elfogadta, hogy a szabály elvileg a perek gyorsítását szolgálta, ám adott esetben a késlekedő fél pervesztését is okozhatta. Ezért helyeselte, hogy ezen a merev szabályon már maga a Ptrs. is oldott, amennyiben a fél később is hozhatott fel új tényt vagy jelenthetett be bizonyítékot, ha előadását korábban azért nem tette meg, mert valószínűnek tarthatta, hogy előadását az ellenfél nem fogja vitatni, vagy a bizonyítékot előbb használnia nem lehetett. Az 1881. évi novella 17. §-a²⁶ pedig lényegileg eltörölte az elvet, mert lehetőséget adott a bíróságnak, hogy abban az esetben, ha a felek nem hivatkoztak valamely perdöntő tényre, vagy bizonyítékra, a tárgyalás kiegészítése és további bizonyítás lefolytatása végett a tárgyalást elhalassza. A kérdést a sommás eljárásról szóló törvény éppen fordítva szabályozta. A felek nem csak az elsőfokú eljárás során mindvégig, de még a fellebbezési szakban is hozhattak fel új bizonyítékokat. Ez a szabályozás azonban megkívánta a gátlástalan perelhúzás megakadályozását, amit a törvény azzal látott biztosítva, hogy ha az új bizonyítás lefolytatása végett a tárgyalást el kellett halasztani, annak költségét – pernyertességére tekintet nélkül – a késlekedő félnek kellett viselni. Másik eszköze lehetett a bíróságnak, hogy ha a fél perelhúzási szándékát vélte felfedezni az új tényállításban, ennek bizonyítását kirekeszthette a peranyag köréből. Tehát az esetlegességi elv tiszta merev formájában sosem

²⁴ Uo.

²⁵ Uo. 143. p.

²⁶ 1881: LIX. törvénycikk a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868: LIV. törvénycikk módosítása tárgyában.

érvényesült a magyar perjogi szabályozásban, s a preklúziós következmények mindig feltételhez kötöttek voltak.

Külön fejezetbe illesztette *Jancsó* a sommás eljárás ismertetését. Kiemeli, hogy a rendes eljárás elkülönített eljárási szakaszaihoz képest ez az eljárás egységes szerkezetben zajlik a bíró pervezető hatalma alatt. Lényegében a törvény is csak a rendes (törvényszéki) eljárástól eltérő szabályokat tartalmazza, különös tekintettel a közvetlenség alapuló és szóbeli eljárás kivánalmaira.²⁷

Jancsó György másik jelentős perjogi hagyatékaként tartjuk számon *A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve* című két kötetes monográfiáját, ami azonban csak halálát követően jelent meg.²⁸ Az I. kötet teljes egészében *Jancsó* munkája, míg a II. kötet irodalmi hagyatékának felhasználásával készült, s annak a perorvoslati résztől írott fejezeteit a mű befejezetlensége miatt, *Meszlény* Artúr önálló munkájaként tartjuk számon.²⁹

Jancsót e két kötetes mű után úgy jellemezhetnénk, mint aki a 19. századi perjog jogalkalmazói gyötrődéseit minden egyes elé kerülő ügyben kénytelen volt elszenvadni, ugyanakkor tudós tanárként már a 20. századra készült, s nézetei a haladó nyugat-európai és magyar szerzők gondolataival egyeztek.³⁰ Ezek közül kiemelhetők az absztrakt keresetjogról írott fejtegetései, vagy a *Plósz* Sándor nevével fémjelzett 1911: I. törvény (RPP.) osztott perszerkezetének világos és precíz bemutatása.³¹ Módszere a törvény szerkezetének követése volt, s mivel a mű nem tankönyv, hanem tudományos monográfia, mindvégig ismerteti az RPP. megoldásait, valamint komparatív a külföldi jogi szabályozásokat (különös tekintettel az osztrák, német perrendtartásokra) és jogtudományi elméleteket, álláspontokat. Bár itt is szinte csak szemérmes kritikával él *Jancsó*, ám több helyütt hangot ad saját véleményének. Csak példaszerűen kiragadva: a kereset kapcsán *Jancsó* sem helyeselte a Ptrs. eredeti szövegezése szerinti merev eshetőségi (eventualitási) szabályokat, ám az RPP. 129. §-a szerinti kéttágú pertárgy fogalom szerinti individualizálási elvet fenntartással kezeli a Ptrs. szubsztanciálási elvének elejtésével szemben. Úgy vélelmezhető, hogy *Jancsó* egy hajlékonyabb szabályozás mellett inkább a szubsztanciálási elvre adná a voksát.³² Az oldal 1. lábjegyzetében azonban már konkrétan hivatkozik arra, hogy *Magyary* is az „állagosítás” (*substantiatio*) mellett érvel. (Csak megjegyezzük, hogy hatályos perrendtartásunk³³ is a szubsztanciálási elvét követi.)

Rendkívüli figyelemmel kísérte a bírói joggyakorlatot, a kúriai döntvényeket és elvi jelentőségű határozatokat két évig az *Ügyvédek Lapjában* és több évig a *Jogtudományi Közönyben* szerkesztette és közölte.

Pályája során mindvégig különös jelentőséget tulajdonított a jogász felkészültség színvonalának emelésének. Mint rektor hangsúlyozta az egyetemi ifjúság jelenléti képzésének fontosságát és felemelte szavát az előadások látogatásának elmaradása miatt. Rend-

²⁷ JANCÓSÓ 1908. 273-320. p.

²⁸ JANCÓSÓ I. 1912; JANCÓSÓ II. 1915.

²⁹ *Meszlény* Artúr (1875–1937).

³⁰ Lásd: *Bülow, Degenkolb, Plósz, Magyary* munkáit.

³¹ 1911: I. törvény a polgári perrendtartásról.

³² JANCÓSÓ I. 1912. I. 375. p. „3) *Annak a méltán felvethető kérdésnek: helyes volt-e a mi viszonyaink között a régi megszokottat (substantiatiót) elhagyva, az individualisatio álláspontjára helyezkedni, – e fontos kérdésnek de lege ferenda megvitatásába ezuttal nem bocsátkozhatunk.*”

³³ 2016. évi CXXX. törvény 170. § (2) bekezdés.

kívül hátrányosnak tartotta, hogy a joghallgatók nagy számban negligálják az előadásokat. 1909-es rektori leköszönő beszédében így szolt erről: „Az egyetem a maga örökös céljával: az emberi művelődés és ezzel az emberi jólét előbbrevitelének és terjesztésének feladataival nemcsak jogi személyt alkot, hanem olyan élő szervezetet tár elénk, amelynek két főszerve: egyfelől az igazságot kutató és azt közlő tanári kar, másfelől pedig a tanuló ifjúság. Az egyetem életében közvetlenül minden e kettő körül, e kettő pedig közvetve az egyetemtől megközelítendő örökös cél körül forog. [...] A hallgatóság komolysága és szorgalma tekintetében azonban, nagy sajnálattal visszaesést kell megállapítanunk a jog- és államtudományi karon. Dívatba jött a távolléti hallgatás. A joghallgató urak jórésze egyszerűen nem jár az előadásokra. Hogy vajon egyáltalán Kolozsvárt vannak-e, azt a mostani viszonyok között nem ellenőrizhetjük.”³⁴

Jancsó György munkásságát a magánjog és a polgári perjog szolgálata jellemezte. Kijelenthető ez annak ellenére, hogy írásbeli megjelenései életében szinte kivétel nélkül az anyagi magánjog, közelebbről a házassági vagyoni jog, illetve a kereskedelmi jog területére estek. Tanulmányai zömmel jogi folyóiratokban jelentek meg, illetve a kommentár irodalmat gyarapították. Haszonnal forgathatók (s gondolatébresztőnek is kitűnőek) azonban a halála után megjelent, s nevével fémjelzett polgári perjogi monográfiák is. Művei a magyar jogtudomány legjobbjai között említhetők, mert nem feledkezett meg a magyar jogtörténet hagyományos értékeiről, ugyanakkor mind a házassági vagyoni jog, és kereskedelmi jog, mind a polgári perjog nemzetközi fejleményeire is figyelemmel volt.

III. Fontosabb művei

A kezesség fogalma és jogi természete. Jogtudományi Közlöny 1879/18–21. 139–140. pp. 147–148. pp. 155–156. pp. 162–164. pp.

A kereskedelmi könyvek bizonyító ereje. Jogtudományi Közlöny 1880/44. 302–304. pp.

A közszerzeményi jog. Magyar Jogászegyleti Értekezések. I. 7. Franklin-Társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1882.

Magánjogi törvénykönyvünk codificatiója. Jogtudományi Közlöny 1884/1. 1–2. pp.

A betudásról. Figyelemmel a magyar általános törvénykönyv tervezetere. Jogtudományi Közlöny 1884/41–42., 44. és 46. 321–323. pp. 330–331. pp. 345–346. pp. 362–363. pp.

A magyar kereskedelmi törvény: 1875. évi 37. t.cz. / a Budapesti Kir. Itélő-Tábla elvi jelentőségű határozataival. Franklin. Budapest, 1885.

A magyar házassági vagyoni jog, Hornyánszky. Budapest, 1888.

A hozomány biztosítékai, különös tekintettel a jelzálogos biztosításra. Jogtudományi Közlöny 1889/24. 26–28. pp. 189–190. pp. 207–209. pp. 216–217. pp. 226–227. pp.

Egyoldalú kereskedelmi ügylet. – A jegyajándék visszakövetelése. Ügyvédek Lapja 1889/18–20. 2–3. pp. 6–7. pp. 3–4. pp.

³⁴ GAZDA ISTVÁN (szerk.): *Százhuszonöt éve nyílt meg a Kolozsvári Tudományegyetem* – Emlékkönyv. Magyar Tudománytörténeti Intézet, Piliscsaba, 1997. 195–196. pp.

A közbirtokosság, compossessoratus. A Jog 1889/13. 16. 18. és 20. 108–109. pp. 136–138. pp. 156–158. pp. 175–176. pp.

A magyar özvegyi jog. Márkus. Budapest, 1894.

Az özvegyi jog. Ügyvédek Lapja 1894/39-52. 2-6., 2-5., 2-5., 2-5., 2-4., 3-4., 3-6., 2-5., 4-7., 4-6., 4-6. 10–12. pp. 8–10. pp.

Végrendelkezési és özvegyi jog. Jogtudományi Közlöny 1896/51-52. 404–406. pp. 414–416. pp.

A házassági jog. In: FODOR ÁRMIN (szerk.): Magyar magánjog IV. Családjog, Pallas, Budapest, 1899. 3–690. pp.

A magyar házassági és házastársi öröklési jog. Politzer. Budapest, 1901.

Telekkönyvi rendtartás. Jancsó György előadásai nyomán összeállította TELEGDY ISTVÁN Lepage. Kolozsvár, 1905.

Magyar polgári törvénykezési jog. J. Gy. előadásai nyomán. Lepage. Kolozsvár, 1906.

Beszéd, melylyel Jancsó György a kolozsvári magyar királyi Ferencz József Tudományegyetemnek e. i. rectora az 1908/9. tanévet megnyitotta. Ajtai. Kolozsvár, 1908.

A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve. I–II. köt. (összeáll. sajtó alá rend. BIRÓ BALÁZS és MESZLÉNY ARTUR). Athenaeum. Budapest, 1912–1915.³⁵

IV. Irodalomjegyzék

GAZDA ISTVÁN (szerk.): *Százhuszonöt éve nyílt meg a Kolozsvári Tudományegyetem* – Emlékkönyv. Magyar Tudománytörténeti Intézet, Piliscsaba, 1997. 195. p.

HERCZEGH MIHÁLY: *Magyar polgári törvénykezési rendtartás.* Franklin-Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest 1896.

KOZÁK PÉTER: *Pályakép.* Megjelenés: nevpont.hu, 2013. (letöltés: <http://www.nevpont.hu/view/10516>, letöltés ideje: 2019. december 31.

MAGYARY GÉZA: *A magyar polgári peres eljárás alaptanai. A perbeli cselekvények tana.* Franklin-Társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1898.

---

³⁵ KOZÁK 2013.